DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

9. SINIF

YAZILIYA HAZIRLIK

1. DÖNEM - 1. ORTAK YAZILI · SENARYO 2

TYMM 2026-2027

Hazırlayan: **Murat Altun**

Bu sorular Claude tarafından hazırlanmıştır.

1. Zehra'nın teyzesi bebek beklemektedir. Doktor kontrollerinde çekilen ultrason görüntülerini ailece izlerken Zehra, ilk görüntülerde küçük bir noktaya benzeyen bebeğin sonraki aylarda başı, kolları ve bacaklarıyla adım adım şekillendiğini, son görüntülerde ise yüz hatlarının bile seçilebildiğini fark eder. Bu değişimden çok etkilenen Zehra, insanın yaratılışıyla ilgili ayetleri araştırır ve aşağıdaki ayetlere ulaşır. (Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

- "Ant olsun, biz insanı, çamurdan (süzülmüş) bir özden yarattık. Sonra onu sağlam bir karargâhta nutfe hâline getirdik. Sonra nutfeyi alaka (aşılanmış yumurta) yaptık. Peşinden, alakayı, bir parçacık et hâline soktuk; bu bir parçacık eti kemiklere (iskelete) çevirdik; bu kemikleri etle kapladık. Sonra onu başka bir yaratışla insan hâline getirdik. Yapıp-yaratanların en güzeli olan Allah pek yücedir." (Müminun suresi 12-14. ayetler)
- "Muhakkak ki biz insanı en güzel biçimde yarattık." (Tin suresi 4. ayet)

1.1. Müminun suresinin 12-14. ayetlerine göre insanın yaratılış aşamalarını sırasıyla yazınız. (6 puan)

1.2. Zehra'nın ultrason görüntülerinde fark ettiği gelişim ile ayetlerde anlatılan yaratılış arasında nasıl bir ilişki kurulabilir? Açıklayınız. Ardından ayetlerden hareketle insanın yaratılışı hakkında iki çıkarımda bulununuz. (9 puan)

2. Okulun robotik kulübündeki öğrenciler, kâğıt, plastik ve cam atıkları birbirinden ayıran bir robot kol geliştirdi. Robot, öğrencilerin kendisine yüklediği yüzlerce atık fotoğrafından yararlanarak atıkları ayırmayı "öğreniyordu". Kulüp üyesi Arda, "Robot da bizim gibi öğreniyor. O hâlde insanla robot arasında ne fark kaldı?" diye sordu. Danışman öğretmen; robotun yalnızca kendisine yüklenen program ve verilerle çalıştığını, yaptığı işin anlamını sorgulamadığını ve yaptıklarından dolayı sorumlu tutulamayacağını hatırlattı. Arda, konuyu araştırırken aşağıdaki ayetlerle karşılaştı. (Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

Ayet	İnsanın Özelliği
I. "Allah, Âdem'e bütün varlıkların isimlerini öğretti..." (Bakara suresi 31. ayet)	.....
II. "Ant olsun biz insanoğluna şan, şeref ve nimetler verdik; onları karada ve denizde taşıdık, kendilerine güzel güzel rızıklar verdik ve onları yarattıklarımızın çoğundan üstün kıldık." (İsra suresi 70. ayet)	.....
III. "Şüphesiz biz emaneti göklere, yere ve dağlara teklif ettik de onlar onu yüklenmek istemediler, ondan çekindiler. Onu insan yüklendi…" (Ahzab suresi 72. ayet)	.....

2.1. Tablodaki ayetlerin her birinin insanın hangi özelliğine dikkat çektiğini ilgili alana yazınız. (6 puan)

2.2. Ayetlerden hareketle Arda'nın sorusunu cevaplayınız. İnsanı robottan ayıran iki özelliği açıklayınız. (4 puan)

3. Kitap kulübünde Endülüslü İslam düşünürü İbni Tufeyl'in (ö. 581/1185) "Hay bin Yakzan" adlı eserini okuyan Selin, eserin konusunu arkadaşlarına şöyle özetledi: "Hay, ıssız bir adada tek başına büyür. Çevresindeki bitkileri ve hayvanları, gece ile gündüzün birbirini izlemesini, gök cisimlerinin düzenli hareketlerini uzun süre gözlemler. Gördüğü her şeyin belli bir düzen içinde var olup değiştiğini fark eder ve bu düzen üzerinde akıl yürütür. Sonunda bu düzenin kendiliğinden oluşamayacağı, mutlaka yüce bir yaratıcısı olması gerektiği sonucuna ulaşır."

Selin'in arkadaşı Burak ise bu özete şu yorumu yaptı: "Demek ki insan, hiçbir rehbere ihtiyaç duymadan akıl ve duyularıyla doğru olan her şeyi öğrenebilir." (Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

"Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip gidişinde selim akıl sahipleri için elbette ibretler vardır." (Al-i İmran suresi 190. ayet)

3.1. Hay'ın yaratıcının varlığı sonucuna ulaşırken başvurduğu bilgi edinme yollarını belirleyerek her birinin bu süreçteki rolünü açıklayınız. Hay'ın bu çabasını ayetten de yararlanarak "tefekkür" kavramıyla ilişkilendiriniz. (7 puan)

3.2. Burak'ın yorumunu eleştirel bir bakış açısıyla değerlendiriniz. Değerlendirmenizde akıl ve duyularla tek başına ulaşılamayacak bilgilere iki örnek vererek insanın vahye ve peygamberlere neden ihtiyaç duyduğunu açıklayınız. (8 puan)

4. Yusuf, dedesinin ameliyat olacağını öğrendiği günden itibaren her gün Allah'a (cc) dua etti. Ameliyat günü hastane koridorunda beklerken de içinden dua etmeyi sürdürdü. Ameliyat başarılı geçti ve dedesi kısa sürede sağlığına kavuştu. Birkaç hafta sonra babaannesi, akşam yemeğinin ardından Yusuf'a "Dedenin iyileşmesi için ne çok dua etmiştin. Peki o iyileştikten sonra hiç Rabbine şükrettin mi?" diye sordu. Sıkıntı geçince dua etmeyi unuttuğunu fark eden Yusuf, düşüncelere daldı. (Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

- "Kullarım, beni senden sorarlarsa (bilsinler ki) gerçekten ben (onlara çok) yakınım. Bana dua edince dua edenin duasına cevap veririm. O hâlde, doğru yolu bulmaları için benim davetime uysunlar, bana iman etsinler." (Bakara suresi 186. ayet)
- "İnsana nimet verdiğimizde yüz çevirir ve yan çizer. Başına bir kötülük gelince de yalvarmaya koyulur." (Fussilet suresi 51. ayet)

4.1. Yusuf'un ameliyat sürecinde yaptığı duaları duanın tanımından ve Bakara suresinin 186. ayetinden hareketle açıklayınız. (6 puan)

4.2. Babaannesinin sorusunu Fussilet suresinin 51. ayetiyle ilişkilendirerek değerlendiriniz. Duanın yalnızca sıkıntılı anlarla sınırlı olmadığını iki örnekle açıklayınız. (9 puan)

5. Bu yıl namazlarını düzenli olarak kılmaya başlayan Emir, namazın her rekâtında okuduğu Fatiha suresinin anlamını merak edip ders kitabından surenin mealini okudu. Meali okuduktan sonra "Demek ki namazda her gün Rabbimle konuşuyormuşum." diye düşünen Emir, öğretmeninin derste paylaştığı bir hadisi de hatırladı. (Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

- "Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. Hamt, âlemlerin Rabbi, Rahman, Rahîm, hesap ve ceza gününün (ahiret gününün) maliki Allah'a mahsustur. (Allah'ım!) Yalnız sana ibadet ederiz ve yalnız senden yardım dileriz. Bizi dosdoğru yola ilet. Nimetine erdirdiklerinin yoluna; gazaba uğramışların yoluna da doğrudan sapmışların yoluna da değil!" (Fatiha suresi 1-7. ayetler)
- "Kulun Rabbine en yakın olduğu an, secdede olduğu andır…" (Müslim, "Salat", 215)

5.1. Aşağıdaki tabloda kulun Allah'a (cc) yönelişini gösteren unsurlar verilmiştir. Her unsuru Fatiha suresinin mealinden birer ifadeyle örneklendiriniz. (8 puan)

Unsur	Mealdeki İfade
Allah'ı (cc) övme, yüceltme (hamt)	.....
Yalnız Allah'a (cc) kulluk etme	.....
Acizliğini bilip Allah'tan (cc) yardım isteme	.....
Allah'tan (cc) hidayet dileme	.....

5.2. Emir'in "Demek ki namazda her gün Rabbimle konuşuyormuşum." sözünü Fatiha suresinin mealinden ve verilen hadisten hareketle değerlendiriniz. (6 puan)

5.3. Namazla Allah (cc) ile kurulan bağın Emir'in günlük hayatına ve insanlarla ilişkilerine nasıl yansıyabileceğini iki örnekle açıklayınız. (6 puan)

6. Zeynep'in sınıfında Türkiye'nin farklı şehirlerinden gelen öğrencilerin yanı sıra farklı ülkelerden gelen ve ana dili Türkçe olmayan öğrenciler de bulunmaktadır. Zeynep, okulun "Farklılıklarımız Zenginliğimiz" temalı pano çalışması için Rum suresinin 17-27. ayetlerini Kur'an-ı Kerim mealinden okudu. Ayetleri daha iyi anlamak için ilgili bir hadisi de inceledi ve panosunda aşağıdaki metinlere yer verdi. (Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

- I. "O'nun kanıtlarından biri, sizi topraktan yaratmış olmasıdır. Sonra bir de baktınız ki, çoğalarak yeryüzüne dağılmış beşer topluluğusunuz." (Rum suresi 20. ayet)
- II. "O'nun delillerinden biri de gökleri ve yeri yaratması, dillerinizin ve renklerinizin birbirinden farklı olmasıdır. Şüphesiz bunda bilenler için (alınacak) dersler vardır." (Rum suresi 22. ayet)
- III. "Allah, Âdem'i yeryüzünün her tarafından aldığı bir miktar topraktan yarattı. Bu sebeple Âdemoğulları yeryüzü kadar (değişik şekillerde vücuda) geldiler..." (Ebu Davud, "Sünnet", 16)

6.1. Rum suresinin 20 ve 22. ayetlerinde Allah'ın (cc) varlığının ve kudretinin delili olarak gösterilen dört hususu yazınız. (4 puan)

6.2. Hadisin, ayetlerin mesajını anlamaya nasıl katkı sağladığını açıklayınız. Ardından ayetlerden ve hadisten hareketle Zeynep'in panosunda yer alabilecek, insanlar arasındaki farklılıklara bakışla ilgili bir mesaj yazınız. (6 puan)

7. Ailesiyle birlikte Şanlıurfa'ya giden Elif, Göbeklitepe'yi ziyaret etti. Rehber, alandaki büyük taş yapıların yazının icadından binlerce yıl önce inşa edildiğini ve uzmanlarca ibadet ve tören amacıyla kullanıldığının düşünüldüğünü anlattı. Elif, akşam kuzeni Mert'le gezi hakkında konuşurken söz inanca geldi. Mert, "Ben Müslümanım çünkü ailem de Müslüman. Doğrusu inandığım esaslar üzerine hiç düşünmedim; biri bana inancımla ilgili bir soru sorsa ne cevap vereceğimi bilemem." dedi. Elif ise inandığı esasları Kur'an-ı Kerim'den ve Hz. Peygamber'in sünnetinden öğrenmeye, evrendeki düzen üzerinde düşünerek inancını sağlamlaştırmaya çalıştığını anlattı. (Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

"Resulüm! Sen yüzünü hanif olarak dine, Allah insanları hangi fıtrat üzere yaratmış ise ona çevir. Allah'ın yaratışında değişme yoktur. İşte dosdoğru din budur; fakat insanların çoğu bilmezler." (Rum suresi 30. ayet)

7.1. Göbeklitepe örneğini ve ayeti birlikte değerlendirerek inanma duygusunun insan için fıtri bir ihtiyaç olduğunu açıklayınız. (5 puan)

7.2. Mert'in ve Elif'in imanını gerçekleşme şekli bakımından karşılaştırınız. Mert'e imanını güçlendirmesi için iki öneride bulununuz. (6 puan)

7.3. Elif, imanın yalnızca kalpte kalmayıp hayata da yansıması gerektiğini düşünmektedir. İmanın kalp ile tasdik, dil ile ikrar ve amel ile ilişkisini açıklayınız. (4 puan)

ÖĞRENME ÇIKTILARI VE BECERİLER

SORU NO	ÖĞRENME ÇIKTISI	BECERİLER
1	DKAB.9.1.1. İnsanın yaratılışını ve özelliklerini ayetlerden hareketle müşahede edebilme	DAB4. Tefekkür (DAB4.1. Müşahede Etme)
2	DKAB.9.1.1. İnsanın yaratılışını ve özelliklerini ayetlerden hareketle müşahede edebilme	DAB4. Tefekkür (DAB4.1. Müşahede Etme)
3	DKAB.9.1.2. İnsanın doğruyu arayan bir varlık olarak bilgiye ulaşma yolları hakkında eleştirel düşünebilme	KB3.3. Eleştirel Düşünme
4	DKAB.9.1.3. Allah (cc) ile iletişimin ibadet ve dua ile sağlandığını yansıtabilme	KB2.15. Yansıtma
5	DKAB.9.1.3. Allah (cc) ile iletişimin ibadet ve dua ile sağlandığını yansıtabilme	KB2.15. Yansıtma
6	DKAB.9.1.4. Rum suresinin 17-27. ayetlerinin mesajlarını anlamada temel kaynakları kullanabilme	DAB1. Temel Kaynakları Kullanma
7	DKAB.9.2.1. İmanın mahiyetini müşahede edebilme	DAB4. Tefekkür (DAB4.1. Müşahede Etme)

PUANLAMA TABLOSU							
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**TOPLAM**
15	*10*	*15*	*15*	*20*	*10*	*15*	***100***

Bu sınav, 2026-2027 eğitim öğretim yılı 1. dönem konu-soru dağılım tablosundaki 1. ortak yazılı **Senaryo 2** dağılımına göre, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli 9. sınıf öğretim programı esas alınarak hazırlanmıştır. Hazırlayan: Murat Altun. Bu sorular Claude tarafından hazırlanmıştır. Millî Eğitim Bakanlığının resmî yayını değildir; görseller Blender ile oluşturulmuştur.

ÇÖZÜMLER

1. **Doğru cevap (1.1):** Altı aşamanın her biri birer puandır (1+1+1+1+1+1).

- Çamurdan (süzülmüş) bir özden yaratılma **(1 puan)**.
- Sağlam bir karargâhta nutfe hâline getirilme **(1 puan)**.
- Nutfenin alaka (aşılanmış yumurta) yapılması **(1 puan)**.
- Alakanın bir parçacık et hâline getirilmesi **(1 puan)**.
- Bu et parçasının kemiklere (iskelete) çevrilmesi ve kemiklerin etle kaplanması **(1 puan)**.
- Başka bir yaratışla insan hâline getirilme **(1 puan)**.

Aşamalar doğru yazıldığı hâlde sıraları karıştırılmışsa en fazla üç puan verilir.

Örnek doğru cevap (1.1): Çamurdan süzülmüş bir öz → nutfe → alaka (aşılanmış yumurta) → bir parçacık et → kemikler (iskelet) ve kemiklerin etle kaplanması → başka bir yaratışla insan hâline gelme.

Yanlış cevap (1.1): Ayette geçmeyen aşamaların yazılması, aşamaların "doğum, çocukluk, gençlik, yaşlılık" gibi hayat evreleriyle açıklanması ya da insanın aşamasız, tek seferde yaratıldığının belirtilmesi yanlış kabul edilir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (1.2): Üç ölçütün her biri üçer puandır (3+3+3).

- İlişki: Bebeğin anne karnında birdenbire değil, belli bir sıra ve düzen içinde aşama aşama geliştiği; Zehra'nın gözlemlediği bu gelişimin ayetlerde bildirilen aşamalı yaratılışa işaret ettiği açıklanmışsa **(3 puan)**.
- Birinci çıkarım: İnsanın tesadüfen değil, Allah'ın (cc) kudreti ve belirlediği ölçüyle yaratıldığı; "Yapıp-yaratanların en güzeli olan Allah pek yücedir." ifadesinin bu yaratılıştaki benzersiz sanata ve Allah'ın (cc) yüceliğine dikkat çektiği belirtilmişse **(3 puan)**.
- İkinci çıkarım: Tin suresinin 4. ayetine göre insanın beden yapısıyla ve akıl, irade, öğrenme gibi özellikleriyle en güzel biçimde yaratılmış değerli bir varlık olduğu; bu değerin insana şükür ve sorumluluk bilinci kazandırması gerektiği belirtilmişse **(3 puan)**. "En güzel biçim" ifadesi yalnızca dış görünüşle sınırlandırılmışsa bu ölçüt için bir puan verilir.

"İnsanın yaratılışı Allah'ın (cc) kudretinin delillerindendir.", "İnsan değerli bir varlık olarak yaratıldığı için kendisine ve başkalarına saygı göstermelidir." gibi ayetlerle tutarlı başka çıkarımlar da kabul edilir.

Örnek doğru cevap (1.2): Zehra'nın gördüğü gibi bebek anne karnında birdenbire değil, belli bir sıra ve düzen içinde aşama aşama gelişmektedir. Bu durum, Müminun suresinde anlatılan aşamalı yaratılışı hatırlatır. Buradan insanın tesadüfen var olmadığı, Allah'ın (cc) kudreti ve ölçüsüyle yaratıldığı sonucuna ulaşılır. Ayetin sonundaki "Yapıp-yaratanların en güzeli olan Allah pek yücedir." ifadesi de bu yaratılıştaki sanata dikkat çeker. Ayrıca Tin suresinin 4. ayetine göre insan, bedeni ve akıl, irade gibi özellikleriyle en güzel biçimde yaratılmış değerli bir varlıktır. Bu değer, insanın Rabbine şükretmesini ve sorumluluklarının bilincinde olmasını gerektirir.

Yanlış cevap (1.2): Bebeğin gelişiminin kendiliğinden ve rastgele gerçekleştiğinin ileri sürülmesi, ayetlerle ilişki kurulmadan yalnızca ultrason görüntülerinin anlatılması ya da ayetlerle bağdaşmayan çıkarımlar yapılması yanlış kabul edilir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

2. **Doğru cevap (2.1):** Her ayet için iki puan verilir (2+2+2).

- I. ayet: İnsanın öğrenebilen, bilgi edinebilen bir varlık olarak yaratıldığı; akıl ve öğrenme yeteneği **(2 puan)**.
- II. ayet: İnsanın şerefli ve değerli kılındığı, akıl ve irade gibi nimetlerle yarattıklarının çoğundan üstün tutulduğu **(2 puan)**.
- III. ayet: İnsanın emaneti yüklenen, sorumluluk sahibi (mükellef) bir varlık olduğu; tercihlerinden sorumlu tutulması **(2 puan)**.

Örnek doğru cevap (2.1): I. Öğrenme ve bilgi edinme yeteneği (akıl). II. Şerefli, değerli ve diğer varlıkların çoğundan üstün kılınma. III. Emanet yüklenme, sorumluluk sahibi olma.

Yanlış cevap (2.1): I. ayete "emanet" ya da "üstün kılınma", III. ayete "öğrenme yeteneği" yazılması gibi ayetlerin özelliklerle yanlış eşleştirilmesi ya da ayetlerle ilgisi olmayan özelliklerin (ör. "insanın topraktan yaratılması") yazılması yanlış kabul edilir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (2.2): İki özelliğin her biri ikişer puandır (2+2).

- Birinci özellik robotla karşılaştırılarak açıklanmışsa **(2 puan)**.
- İkinci özellik robotla karşılaştırılarak açıklanmışsa **(2 puan)**.

Kabul edilen özellikler: Akıl ve anlamlandırma (insan öğrendiklerini aklıyla sorgular, anlamlandırır, kendi varlığı ve yaratılış amacı üzerinde düşünür; robot yalnızca kendisine yüklenen programa göre işlem yapar). İrade ve sorumluluk (insan iyi ile kötü arasında tercih yapar ve emaneti yüklendiği için yaptıklarından sorumludur; robot tercih yapamaz, ahlaki sorumluluk taşımaz). Değer ve ahlak (insan şerefli kılınmış bir varlık olarak ahlaki değerlere göre davranır, Rabbini tanır ve O'na kulluk eder; robot ise insanın yaptığı bir araçtır). Özellik yalnızca adıyla yazılıp robotla farkı açıklanmamışsa o özellik için bir puan verilir.

Örnek doğru cevap (2.2): Robot, kendisine yüklenen fotoğraflara ve programa göre atıkları ayırır ama ne yaptığının anlamını düşünmez. İnsan ise Allah'ın (cc) verdiği akılla öğrendiklerini sorgular, anlamlandırır ve yaratılış amacı üzerinde düşünür. Ayrıca insan irade sahibidir; iyi ile kötü arasında seçim yapar ve emaneti yüklendiği için yaptıklarından sorumludur. Robot ise tercih yapamaz ve yaptıklarından sorumlu tutulamaz.

Yanlış cevap (2.2): İnsan ile robot arasında hiçbir fark olmadığının söylenmesi, farkın yalnızca "insanın canlı, robotun cansız olması" ya da "insanın daha hızlı öğrenmesi" gibi ayetlerle ilişkisi olmayan yönlerle açıklanması yanlış kabul edilir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

3. **Doğru cevap (3.1):** Üç ölçüt sırasıyla iki, iki ve üç puandır (2+2+3).

- Duyular: Hay'ın bitkileri, hayvanları, gece ile gündüzü ve gök cisimlerini gözlemleyerek ilk bilgileri duyularıyla elde ettiği; duyuların bilgi edinmenin ilk kaynağı olduğu belirtilmişse **(2 puan)**.
- Akıl: Hay'ın duyularla elde ettiği bilgileri aklıyla muhakeme ettiği, düzen ve değişim üzerinde akıl yürüterek bu düzenin bir yaratıcısı olması gerektiği sonucuna ulaştığı belirtilmişse **(2 puan)**.
- Tefekkür: Tefekkürün derin düşünmek, varlıkların manasını anlamaya çalışmak olduğu; ayetin göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün art arda gelişinde akıl sahipleri için ibretler bulunduğunu bildirdiği ve Hay'ın yaptığının bu ibretler üzerinde tefekkür etmek olduğu ilişkilendirilmişse **(3 puan)**.

Örnek doğru cevap (3.1): Hay önce duyularını kullanmış; bitkileri, hayvanları, gece ile gündüzü ve gök cisimlerinin hareketlerini gözlemleyerek ilk bilgileri elde etmiştir. Sonra aklını kullanarak bu gözlemleri değerlendirmiş, her şeyin bir düzen içinde değiştiğini fark etmiş ve bu düzenin kendiliğinden oluşamayacağı, bir yaratıcısı olması gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Hay'ın bu çabası tefekkürdür; çünkü tefekkür, var olan şeylerin manasını anlamak için derin düşünmektir. Ayette de göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbirini izlemesinde akıl sahipleri için ibretler olduğu bildirilir. Hay, tam da bu ibretler üzerinde düşünerek yaratıcının varlığına ulaşmıştır.

Yanlış cevap (3.1): Hay'ın yaratıcının varlığına yalnızca sezgi ya da rüya yoluyla ulaştığının söylenmesi, duyular ile aklın rollerinin birbirine karıştırılması ya da tefekkürün "ezberlemek, bilgiyi tekrar etmek" gibi anlamlarla açıklanması yanlış kabul edilir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (3.2): Dört ölçütün her biri ikişer puandır (2+2+2+2).

- Burak'ın yorumunun eksik/yanlış olduğu; akıl ve duyuların insanı yaratıcının varlığı gibi önemli sonuçlara ulaştırabileceği ancak sınırlı olduğu, duyuların yanılabileceği ve aklın her şeyi bilecek güçte olmadığı belirtilmişse **(2 puan)**.
- Akıl ve duyularla tek başına ulaşılamayacak bilgilere birinci örnek verilmişse **(2 puan)**.
- İkinci örnek verilmişse **(2 puan)**. Örnekler: Ahiret hayatının mahiyeti, ibadetlerin nasıl ve hangi vakitlerde yapılacağı, insanın yaratılış amacı ve Allah'a (cc) nasıl kulluk edileceği, meleklerin varlığı, helal ve haramın belirlenmesi.
- Vahiy ve peygamberlerin bu konularda insana rehberlik ettiği, doğru yolu ve uyulması gereken ilkeleri bildirdiği; akıl ile vahyin birbirini tamamladığı açıklanmışsa **(2 puan)**.

Örnek doğru cevap (3.2): Burak'ın yorumu doğru değildir. Hay, akıl ve duyularıyla evrendeki düzenden yola çıkarak bir yaratıcının var olduğu sonucuna ulaşabilmiştir. Ancak akıl ve duyular sınırlıdır; duyular yanılabilir, akıl da her şeyi bilecek güçte değildir. Örneğin ölümden sonra nasıl bir hayatın başlayacağını ya da namazın hangi vakitlerde ve nasıl kılınacağını insan kendi başına bilemez. Bu tür bilgiler ancak Allah'ın (cc) vahiy yoluyla peygamberlerine bildirdikleriyle öğrenilebilir. Bu yüzden insan, yaratılış amacını öğrenmek ve doğru yolu bulmak için vahyin ve peygamberlerin rehberliğine ihtiyaç duyar. Akıl ve vahiy birbirine karşı değil, birbirini tamamlayan bilgi yollarıdır.

Yanlış cevap (3.2): Burak'ın yorumunun gerekçe gösterilmeden doğru kabul edilmesi, aklın ve duyuların hiçbir işe yaramadığının ileri sürülmesi, örnek olarak akıl ve duyularla bilinebilecek konuların (ör. bir haftanın kaç saat olduğu, trafik ışıklarının rengi) verilmesi ya da vahyin aklı devre dışı bıraktığının söylenmesi yanlış kabul edilir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

4. **Doğru cevap (4.1):** Üç ölçütün her biri ikişer puandır (2+2+2).

- Duanın, kulun bütün benliğiyle Allah'a (cc) yönelerek O'ndan istek ve dilekte bulunması; insanın kendi acizliğini kavrayıp O'na yalvarması olduğu belirtilmişse **(2 puan)**.
- Yusuf'un kendi gücünün yetmediği bir durumda acizliğini kavrayarak sınırsız kudret sahibi Allah'a (cc) sığındığı ve O'ndan yardım istediği açıklanmışsa **(2 puan)**.
- Ayete göre Allah'ın (cc) kullarına çok yakın olduğu ve dua edenin duasına cevap verdiği; bu nedenle duanın kul ile Allah (cc) arasında samimi bir iletişim yolu olduğu ve Yusuf'a güven, ümit ve teselli verdiği ilişkilendirilmişse **(2 puan)**.

Örnek doğru cevap (4.1): Dua, kulun bütün benliğiyle Allah'a (cc) yönelerek O'ndan istekte bulunmasıdır. Yusuf, dedesinin ameliyatı gibi kendi gücünün yetmediği bir durumda acizliğini fark etmiş, sınırsız kudret sahibi Allah'a (cc) sığınarak O'ndan yardım istemiştir. Bakara suresinin 186. ayetinde Allah (cc) kullarına çok yakın olduğunu ve dua edenin duasına cevap verdiğini bildirir. Bu yüzden Yusuf'un duaları, Rabbiyle kurduğu samimi bir iletişimdir. Dua, zor anlarında ona güven ve ümit vermiştir.

Yanlış cevap (4.1): Duanın yalnızca belirli kalıp sözlerin tekrarı olarak tanımlanması, Allah'ın (cc) dualardan haberi olmadığının ya da dua etmenin sebeplere başvurmayı (tedaviyi) gereksiz kıldığının ileri sürülmesi yanlış kabul edilir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (4.2): Dört ölçüt sırasıyla üç, iki, iki ve iki puandır (3+2+2+2).

- Ayetin, başına bir kötülük geldiğinde Allah'a (cc) yalvarıp nimete kavuşunca O'ndan yüz çeviren tutumu kınadığı; babaannesinin Yusuf'a bu tutuma düşmemesi için şükrü hatırlattığı açıklanmışsa **(3 puan)**.
- Duanın sıkıntı dışındaki bir amacına birinci örnek verilmişse **(2 puan)**.
- İkinci örnek verilmişse **(2 puan)**. Örnekler: Verilen nimetler için şükretmek ve Allah'ı (cc) övmek (hamt); Allah'ı (cc) zikretmek, anmak; işlenen hatalar için tövbe edip bağışlanma dilemek; Allah'tan (cc) merhamet dilemek; yalnızca O'nunla konuşmak niyetiyle dua etmek.
- Duanın Allah (cc) ile bağı hayatın her anında canlı tutan bir iletişim yolu olduğu; kulun sıkıntıda da nimet içindeyken de Rabbine yönelmesi gerektiği sonucuna ulaşılmışsa **(2 puan)**.

Örnek doğru cevap (4.2): Fussilet suresinin 51. ayetinde, başına bir sıkıntı gelince Allah'a (cc) yalvaran ama nimete kavuşunca O'ndan yüz çeviren insan kınanır. Babaannesi, Yusuf'un bu duruma düşmemesi için ona şükrü hatırlatmıştır. Dua yalnızca sıkıntılı anlarda yapılmaz. Örneğin Yusuf, dedesinin sağlığına kavuşması için Allah'a (cc) şükredip O'nu övebilir. Ayrıca bir hata yaptığında tövbe edip bağışlanma dileyebilir ya da sabah güne başlarken Allah'ı (cc) anarak dua edebilir. Böylece dua, Rabbiyle bağını yalnızca zor anlarda değil, hayatın her anında canlı tutan bir iletişim yolu olur.

Yanlış cevap (4.2): Duanın yalnızca sıkıntılı anlarda yapılması gerektiğinin, istek yerine getirildikten sonra duaya gerek kalmadığının ileri sürülmesi ya da ayetle ilişki kurulmadan yalnızca örnek sıralanması yanlış kabul edilir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

5. **Doğru cevap (5.1):** Her doğru eşleştirme iki puandır (2+2+2+2).

- Allah'ı (cc) övme, yüceltme (hamt): "Hamt, âlemlerin Rabbi, Rahman, Rahîm, hesap ve ceza gününün (ahiret gününün) maliki Allah'a mahsustur." **(2 puan)**
- Yalnız Allah'a (cc) kulluk etme: "Yalnız sana ibadet ederiz" **(2 puan)**
- Acizliğini bilip Allah'tan (cc) yardım isteme: "yalnız senden yardım dileriz" **(2 puan)**
- Allah'tan (cc) hidayet dileme: "Bizi dosdoğru yola ilet. Nimetine erdirdiklerinin yoluna…" **(2 puan)**

İfadenin anlamı bozulmadan kısaltılarak ya da kendi cümleleriyle yazılması da kabul edilir.

Örnek doğru cevap (5.1): Hamt: "Hamt, âlemlerin Rabbi… Allah'a mahsustur." Kulluk: "Yalnız sana ibadet ederiz." Yardım isteme: "Yalnız senden yardım dileriz." Hidayet dileme: "Bizi dosdoğru yola ilet."

Yanlış cevap (5.1): İfadelerin unsurlarla yanlış eşleştirilmesi (ör. hamt için "Bizi dosdoğru yola ilet." yazılması) ya da Fatiha suresinde yer almayan ifadelerin yazılması yanlış kabul edilir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (5.2): İki ölçütün her biri üçer puandır (3+3).

- Namazda okunan Fatiha suresiyle kulun Rabbinin huzurunda durduğu, O'nu övdüğü, yalnız O'na kulluk edip yalnız O'ndan yardım ve hidayet istediği; bu yönüyle namazın Allah (cc) ile karşılıklı bir bağ kurulan ibadet ve duayı içinde barındıran bir iletişim olduğu açıklanmışsa **(3 puan)**.
- Hadise göre kulun Rabbine en yakın olduğu anın secde olduğu; secdenin Allah'a (cc) teslimiyetin ve yakınlığın en yoğun yaşandığı an olduğu ve ibadetle geçirilen anların Allah (cc) ile bağın en yoğun kurulduğu zamanlar olduğu ilişkilendirilmişse **(3 puan)**.

Örnek doğru cevap (5.2): Emir haklıdır. Namazda okunan Fatiha suresiyle kul, Rabbinin huzurunda durur; önce O'nu över, sonra yalnız O'na kulluk ettiğini söyler, O'ndan yardım ve doğru yola iletilmeyi diler. Bu, kul ile Allah (cc) arasında kurulan samimi bir iletişimdir. Hadiste de kulun Rabbine en yakın olduğu anın secde olduğu bildirilir. Secdeye kapanan insan, Allah'a (cc) teslimiyetini en açık şekilde gösterir. Bu nedenle namazla geçirilen anlar, insanın Rabbiyle bağ kurduğu en yoğun zamanlardır.

Yanlış cevap (5.2): Namazın yalnızca bedensel hareketlerden ibaret olduğunun, ezberlenen ayetlerin anlamının önemsiz olduğunun ya da Allah (cc) ile iletişimin yalnızca belirli mekânlarda kurulabileceğinin ileri sürülmesi yanlış kabul edilir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (5.3): Üç ölçütün her biri ikişer puandır (2+2+2).

- İnsanın Allah (cc) ile olan bağının insanlarla ilişkisine yansıdığı; kulluktaki samimiyetin ahlakı güzelleştirdiği ve insanı kötülüklerden sakındırdığı belirtilmişse **(2 puan)**.
- Birinci örnek davranış uygun biçimde açıklanmışsa **(2 puan)**.
- İkinci örnek davranış uygun biçimde açıklanmışsa **(2 puan)**. Örnekler: Dürüst olmak ve yalan söylememek; anne babaya iyi davranmak; insanlara karşı adil ve saygılı olmak; büyüklere saygı göstermek; derslerini ve sorumluluklarını en güzel şekilde yapmaya çalışmak; ihtiyaç sahiplerine yardım etmek.

Örnek doğru cevap (5.3): Namazda Rabbinin huzurunda durduğunu bilen Emir, gün içinde de Allah'ın (cc) kendisini her an gördüğünün bilincinde olur. Kulluktaki bu samimiyet onun ahlakını güzelleştirir. Örneğin sınavda kopya çekmekten, arkadaşlarına yalan söylemekten sakınır. Ayrıca anne babasına karşı daha saygılı ve yardımsever davranır, onlara "öf" bile demekten kaçınır.

Yanlış cevap (5.3): İbadetin insanın günlük davranışlarına ve ilişkilerine hiçbir etkisi olmadığının söylenmesi ya da ibadetle ilişkisi kurulmadan yalnızca genel davranışların sıralanması yanlış kabul edilir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

6. **Doğru cevap (6.1):** Her doğru husus birer puandır (1+1+1+1).

- İnsanın topraktan yaratılması **(1 puan)**.
- İnsanların çoğalarak yeryüzüne yayılması **(1 puan)**.
- Göklerin ve yerin yaratılması **(1 puan)**.
- İnsanların dillerinin ve renklerinin birbirinden farklı olması **(1 puan)**.

Örnek doğru cevap (6.1): İnsanın topraktan yaratılması, insanların çoğalıp yeryüzüne dağılması, göklerin ve yerin yaratılması, dillerin ve renklerin farklı olması.

Yanlış cevap (6.1): Bu iki ayette geçmeyen hususların (ör. şimşek, yağmur, gece ile gündüz, eşlerin yaratılması) yazılması yanlış kabul edilir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (6.2): İki ölçütün her biri üçer puandır (3+3).

- Hadisin katkısı: Hadisin, insanın topraktan yaratıldığını bildiren 20. ayeti desteklediği; insanların renk ve yapı bakımından farklılığını yeryüzünün farklı yerlerinden alınan topraktan yaratılmalarıyla açıklayarak 22. ayetteki farklılık mesajını somutlaştırdığı; Hz. Peygamber'in sözlerinin (hadislerin) ayetleri anlamada başvurulan temel kaynaklardan olduğu belirtilmişse **(3 puan)**.
- Mesaj: Farklı dil ve renklerin Allah'ın (cc) yaratmasındaki zenginliği gösterdiği; bu farklılıkların ayrışma ve üstünlük sebebi değil, tanışma ve kaynaşma vesilesi olduğu; bütün insanların aynı kökten geldiği ve renklerine, dillerine göre değil takvalarına göre değer kazandığı vurgulanan uygun bir mesaj yazılmışsa **(3 puan)**.

Örnek doğru cevap (6.2): Hadis, insanın topraktan yaratıldığını bildiren ayeti destekler. İnsanların renk ve yapı bakımından farklı olmasını, Hz. Âdem'in yeryüzünün her tarafından alınan topraktan yaratılmasıyla açıklar. Böylece 22. ayetteki "dillerinizin ve renklerinizin birbirinden farklı olması" ifadesi daha iyi anlaşılır. Panodaki mesaj: "Hepimiz aynı kökten geldik. Dillerimizin ve renklerimizin farklı olması Allah'ın (cc) yaratmasındaki zenginliktir; bu farklılıklar bizi ayırmak için değil, tanışıp kaynaşmamız için vardır."

Yanlış cevap (6.2): Hadisle ayetler arasında ilişki kurulmaması, farklılıkların bir dil ya da rengin diğerinden üstün olduğunu gösterdiğinin ileri sürülmesi veya farklılıkların insanlar arasında ayrışma sebebi olarak yorumlanması yanlış kabul edilir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

7. **Doğru cevap (7.1):** Üç ölçüt sırasıyla iki, iki ve bir puandır (2+2+1).

- Allah'ın (cc) insanı O'nun var ve bir olduğunu kavrayıp O'na iman edecek kabiliyette, yani bir fıtrat üzere yarattığı; ayetin insanın yaratıldığı bu fıtrata ve dine yönelmeye işaret ettiği belirtilmişse **(2 puan)**.
- Göbeklitepe gibi çok eski ibadet yerlerinin ve tarih boyunca bütün toplumlarda din olgusunun bulunmasının, inanma ve yüce bir varlığa sığınma ihtiyacının insanın doğasında bulunduğunu gösterdiği açıklanmışsa **(2 puan)**.
- İnsanın yeme, içme gibi ihtiyaçlarının yanında güven duyma, sığınma ve hayatı anlamlandırma ihtiyacının da bulunduğu belirtilmişse **(1 puan)**.

Örnek doğru cevap (7.1): Allah (cc), insanı O'nun varlığını ve birliğini kavrayıp O'na iman edecek bir fıtrat üzere yaratmıştır. Ayette de insanların yaratıldığı fıtrata ve dosdoğru dine yönelmeleri istenir. Yazının icadından binlerce yıl önce yapılmış Göbeklitepe gibi ibadet yerleri ve tarih boyunca her toplumda bir inancın bulunması, inanma ihtiyacının insanın doğasında olduğunu gösterir. İnsanın yeme ve içme gibi ihtiyaçlarının yanında güven duyma, sığınma ve hayatını anlamlandırma ihtiyacı da vardır.

Yanlış cevap (7.1): İnanma duygusunun yalnızca belirli dönemlerde ve toplumlarda görüldüğünün, inancın insana sonradan ve yalnızca dış etkilerle kazandırıldığının ileri sürülmesi ya da ayetle ilişki kurulmadan yalnızca Göbeklitepe'nin anlatılması yanlış kabul edilir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (7.2): Dört ölçüt sırasıyla iki, iki, bir ve bir puandır (2+2+1+1).

- Mert'in imanının taklidî iman olduğu; herhangi bir naklî ve akli delile dayanmadan içinde yetiştiği çevrenin inanç ve değerlerini taklit etmekle oluştuğu, bu yüzden itiraz ve şüphe karşısında sarsılabileceği belirtilmişse **(2 puan)**.
- Elif'in imanının tahkikî imana yöneldiği; naklî ve akli delillere, araştırma ve kavramaya dayandığı, bu nedenle Allah (cc) ile bağını sağlam bir temele oturttuğu belirtilmişse **(2 puan)**.
- Birinci öneri **(1 puan)**.
- İkinci öneri **(1 puan)**. Öneriler: Kur'an-ı Kerim'i anlamını düşünerek okumak; dinini güvenilir hadis kaynaklarından ve ders kitabından öğrenmek; yaratılış ve evrendeki düzen üzerinde tefekkür etmek; merak ettiği soruları öğretmenine veya alanında uzman kişilere sormak; ibadet ve salih amellerle imanını beslemek.

Örnek doğru cevap (7.2): Mert, inandığı esasları araştırmadan yalnızca ailesinden gördüğü için kabul etmiştir; bu, taklidî imandır. Böyle bir iman, bir itiraz veya şüpheyle karşılaşıldığında sarsılabilir. Elif ise inancını Kur'an-ı Kerim'e, sünnete ve evrendeki düzen üzerine düşünmeye, yani naklî ve akli delillere dayandırmaya çalışmaktadır; bu, tahkikî imandır. Mert, imanını güçlendirmek için Kur'an-ı Kerim'i anlamını düşünerek okuyabilir ve merak ettiği soruları din kültürü öğretmenine sorabilir.

Yanlış cevap (7.2): Taklidî ve tahkikî imanın tanımlarının birbirine karıştırılması (ör. Mert'in imanının tahkikî olarak nitelendirilmesi), imanı güçlendirmek için soru sormanın ve araştırmanın zararlı olduğunun söylenmesi ya da imanla ilgisi olmayan öneriler yazılması yanlış kabul edilir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (7.3): Üç ölçüt sırasıyla bir, bir ve iki puandır (1+1+2).

- Kalp ile tasdik: İman edilmesi gereken hususlara kalben inanmak ve onları doğrulamak olduğu; imanın geçerliliği için kalp ile tasdikin yeterli olduğu belirtilmişse **(1 puan)**.
- Dil ile ikrar: Kalpteki imanın sözle açıklanması olduğu; kişinin mümin olarak bilinmesi ve ona göre muamele görmesi için gerekli olduğu belirtilmişse **(1 puan)**.
- Amel: İnsanın inandıktan sonra imanın gereği olan salih amelleri yapmakla sorumlu olduğu; imanın kişiyi salih amellere yönelttiği, salih amellerin imanı güçlendirdiği, kötü amellerin ise zayıflattığı açıklanmışsa **(2 puan)**.

Örnek doğru cevap (7.3): Tasdik, iman edilmesi gereken hususlara kalpten inanmak ve onları doğrulamaktır; imanın geçerliliği için kalp ile tasdik yeterlidir. İkrar ise kalpteki imanın dille ifade edilmesidir; kişinin mümin olarak bilinmesi için gereklidir. İnanan kişi, imanının gereği olan salih amelleri de yapmakla sorumludur. İman kişiyi namaz kılmak, dürüst olmak, iyilik yapmak gibi salih amellere yöneltir; bu ameller de imanı güçlendirir.

Yanlış cevap (7.3): Tasdik ile ikrarın tanımlarının birbirine karıştırılması, imanın yalnızca sözle söylemekten ibaret olduğunun ya da iman ile davranışlar arasında hiçbir ilişki bulunmadığının ileri sürülmesi yanlış kabul edilir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.